

УДК 374:378.147.227

DOI <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2023.14.300237>

ORCID 0000-0001-6538-6256

РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦТВА І ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Леся Лебедик,

докторка педагогічних наук,

доцентка кафедри мистецтвознавства та позашкільної освіти;

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Стаття присвячена актуальній проблемі розвитку ключових компетентностей майбутніх фахівців мистецтва і позашкільної освіти. Авторка окреслює коло проблемних питань, які виникають у процесі підготовки здобувачів освіти рівня «магістр» освітньо-професійних програм «Позашкільна освіта» (спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка) і «Хореографія» (спеціальність 024 Хореографія галузі знань 02 Культура та мистецтво) та пропонує напрямки діяльності з розвитку їхніх ключових компетентностей.

Дослідженням з'ясована важливість застосування майбутніми фахівцями мистецтва і позашкільної освіти знань на практиці, що допомагає їм набутти досвіду, готовності до майбутньої професійної діяльності і життєвих навичок. Готовністю до майбутньої професійної діяльності експерти вважають: стратегічне мислення; прийняття рішень; здатність планувати; постановку і досягнення мети; відповідальність; взаємодію і співпрацю; роботу в команді; здатність до застосування професійних знань і технологій навчання; здатність до критичного мислення; зібраність; самодостатність; працездатність; пунктуальність. Життєвими навичками є: соціальні навички; комунікаційні навички; здатність досягати консенсусу; вміння брати на себе відповідальність; самоповага; безконфліктність; витривалість; зміцнення цінностей і етики.

Доведено, що розвиток ключових компетентностей майбутніх фахівців мистецтва і позашкільної освіти має базуватися на системному, проблемному, особистісному, компетентнісному і контекстному підходах; формах взаємодії – майстер-класи, наукові конференції, тренінги, виховні і розважальні заходи, конкурси професійної майстерності, моделювання професійних ситуацій.

Зроблено висновок про необхідність подальшого пошуку й удосконалення шляхів розвитку ключових компетентностей майбутніх фахівців мистецтва і позашкільної освіти з метою вироблення стратегічних перспективних освітньо-професійних програм їхньої підготовки.

Ключові слова: *розвиток, компетентність, ключові компетентності, фахівці мистецтва і позашкільної освіти, підготовка фахівців мистецтва і позашкільної освіти.*

Постановка проблеми. Заклад мистецтва чи позашкільної освіти, незалежно від специфіки, орієнтації на певну групу споживачів мистецьких і освітніх послуг, передбачає стратегію сталого ефективного розвитку, який визначається його репутацією. Репутація цих закладів залежить від багатьох чинників, найважливішим із яких є чинник високого професіоналізму його співробітників. Оскільки споживач сфери мистецтва і позашкільної освіти орієнтований не лише на якісне навчання чи спілкування з мистецтвом, а й на комфортну атмосферу, першочергового значення набуває питання забезпечення закладів мистецтва і позашкільної освіти висококваліфікованими фахівцями. Від компетентностей працівників означених сфер прямо залежить задоволення споживачів освітніх послуг, а отже, цей заклад мистецтва чи позашкільної освіти матиме стабільну репутацію і позитивний імідж.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених розв'язанню проблем розвитку ключових компетентностей фахівців і підготовки майбутніх фахівців мистецтва і позашкільної освіти, показав їхню популярність у вітчизняних дослідженнях (Л. Бондар, В. Вербицький, А. Корнієнко, Л. Королук, Л. Кравченко, Т. Кречотіна, О. Липецький, О. Литовченко, О. Любич, О. Маєвська, В. Маринич, В. Мачуський, Н. Перепелиця, О. Просіна, Г. Пустовіт, Н. Сидоренко, В. Стрельников, Л. Тихенко та ін.). Водночас, проведений у наших працях, присвячених формуванню ключових компетентностей особистості сучасного фахівця, у т. ч. майбутнього педагога закладу позашкільної освіти (Лебедик Л., Стрельников В.) аналіз актуальних досліджень, показав необхідність подальшого вироблення узагальнених знань з проблеми розвитку ключових компетентностей фахівців мистецтва і позашкільної освіти.

Аналіз практики вищої школи України вказує на важливість швидшого забезпечення суспільного запиту на фахівців мистецтва і позашкільної освіти з усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів. Однак, на жаль, якість підготовки фахівців мистецтва і позашкільної освіти бажає бути кращою. Закладам вищої освіти слід переосмислити наявні підходи до професійної підготовки означених фахівців, беручи до уваги потреби сучасних закладів мистецтва і позашкільної освіти та зростання вимог до цих фахівців. Інновації у діяльності фахівців мистецтва і позашкільної освіти, на жаль, недостатньо досліджуються науковцями, не досить повно відображені у методичних розробках з розвитку компетентностей фахівців, мало знаходять відображення у підручниках і посібниках з мистецтва і позашкільної освіти.

Тому **метою статті** є визначення ключових компетентностей фахівців мистецтва і позашкільної освіти, вимог до цих особистостей, які мають складати основу змісту підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

З огляду на вищезазначене, **завданнями дослідження** було: 1) дослідити зміст ключових компетентностей фахівців мистецтва і позашкільної освіти; 2) сформулювати вимоги до особистості цих фахівців; 3) визначити перспективні шляхи розвитку ключових компетентностей у майбутніх фахівців мистецтва і позашкільної освіти.

Розпочинаючи **виклад основного матеріалу** дослідження, зазначимо, що ключові компетентності розглядаємо як такі, що необхідні людині для підвищення особистого потенціалу і розвитку, розширення можливостей працевлаштування, соціальної інтеграції та активного громадянства. Такі компетентності розвиваються в процесі навчання протягом усього життя, починаючи з раннього дитинства шляхом формального, неформального та інформального навчання (*Освіта на основі життєвих навичок...*). Усі ключові компетентності вважаються однаково важливими: кожна з них сприяє успішному життю в суспільстві. Компетентності можуть застосовуватися у багатьох контекстах і в різних комбінаціях. Вони переплітаються та поєднуються: розвиваючи компетентності, важливі для однієї життєвої сфери, ми одночасно розвиваємо й пріоритетні для іншої (там само).

Вирішуючи *перше завдання* нашого дослідження, ми спираємося на рішення Європейського парламенту і Ради Європейського Союзу, які 17 січня 2018 року схвалили Рамкову програму оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя. Відтепер список ключових компетентностей виглядає так: 1) грамотність (Literacy competence); 2) мовна компетентність (Languages competence); 3) математична компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії (Mathematical competence and competence in science, technology and engineering); 4) цифрова компетентність (Digital competence); 5) особиста, соціальна та навчальна компетентність (Personal, social and learning competence); 6) громадянська компетентність (Civic competence); 7) підприємницька компетентність (Entrepreneurship competence); 8) компетентність культурної обізнаності та самовираження (Cultural awareness and expression competence).

Щодо підготовки фахівців у гуманітарній сфері, зокрема, мистецтва і позашкільної освіти, найбільш актуальними з них є 5, 6 і 8 компетентності. Коротко охарактеризуємо їхню суть і значення для професійного розвитку означених фахівців (там само).

П'ята ключова компетентність – «особиста, соціальна та навчальна компетентність» є здатністю усвідомлювати внутрішні стани, ефективно управляти часом та інформацією, конструктивно працювати з іншими людьми, залишатися стійкими і керувати власним навчанням та кар'єрою. Включає здатність справлятися з невизначеністю та складністю, учитися вчитися, підтримувати фізичне та емоційне благополуччя, співпереживати і конструктивно вирішувати конфлікти.

Основні знання, вміння, навички та ставлення, пов'язані з цією компетенцією: 1) *знання* компонентів здоров'я розуму, тіла і способу життя; 2) *уміння* бути стійкими і здатними впоратися з невизначеністю та стресом; 3) особистісні *навички* включають здатність виявляти свої можливості, концентруватися, справлятися зі складністю, критично аналізувати ситуації та приймати рішення; 4) для успішних міжособистісних відносин та соціальної участі важливо *розуміти* кодекси поведінки та правила комунікації, прийнятні в різних суспільствах та середовищах; соціально важливим є *вміння* конструктивно спілкуватися в різних середовищах, співпрацювати в командах та вести переговори. Воно передбачає толерантність, висловлення своєї та розуміння точок зору інших людей, а також здатність формувати і підтримувати упевненість і співчуття.

Навчальна компетентність включає: *знання* стилів сприйняття і стратегій навчання, своїх здатностей і потреб розвитку; важливо *знати* різноманітні способи розвитку своїх здатностей через доступні засоби освіти, які підтримують базове навчання, професійну підготовку та можливості кар'єрного зростання. Навчальна компетентність передбачає: *здатність* навчатися та працювати і спільно, і автономно, організувати та наполегливо здійснювати навчання, оцінювати прогрес і результати навчання. Важливим є *вміння* шукати підтримки, коли це доречно, ефективно керувати кар'єрою та соціальними взаємодіями.

Особиста, соціальна і навчальна компетентність базується на позитивному *ставленні* до особистого, соціального та фізичного благополуччя та навчання протягом усього життя. Вона включає позитивне *ставлення* до співпраці, повагу до інших, наполегливість та цілісність, готовність до подолання упереджень та пошуку компромісів.

Важливими є *вміння* визначати і ставити цілі, мотивувати себе, розвивати стійкість та впевненість, продовжувати навчатися протягом усього життя, аналізувати і вирішувати проблеми. Це підтримує і процес навчання, і здатність індивідуума долати перешкоди (там само).

Шоста ключова компетентність – «громадянська компетентність» є здатністю діяти як відповідальні громадяни і повною мірою брати участь у соціальному житті.

Основні знання, вміння, навички та ставлення, пов'язані з громадянською компетентністю: 1) *розуміння* базових ідей, пов'язаних з індивідуумами, групами, організаціями, суспільством, економікою та культурою; включає *усвідомлення* цілей, цінностей та політики соціальних і політичних рухів, а також сталого розвитку, зокрема кліматичних та демографічних змін на глобальному рівні та їхніх основних причин; важливим є також *усвідомлення* різноманітності та культурної самобутності різних суспільств і народів; 2) *здатність* ефективно взаємодіяти з іншими людьми в суспільних інтересах, зокрема щодо сталого розвитку суспільства; *навички* критичного мислення і конструктивної участі у діяльності громади та у прийнятті рішень на всіх рівнях – від місцевого і національного до європейського та міжнародного; 3) основою відповідального та конструктивного *ставлення* до громадянської компетентності є повага до прав людини; передбачає також бажання брати участь у демократичному ухваленні рішень на всіх рівнях, підтримання соціальної та культурної різноманітності, гендерної рівності, соціальної згуртованості, готовності поважати приватність інших людей та брати на себе відповідальність за навколишнє середовище; 4) *інтерес* до політичних та соціально-економічних подій та міжкультурного спілкування має бути основою для подолання упереджень, пошуку компромісів та забезпечення соціальної справедливості і правосуддя (там само).

Восьма ключова компетентність – «культурна обізнаність та самовираження» є розумінням і повагою до того, як ідеї і сенси у різних культурах творчо виражаються і передаються через різні галузі мистецтва і форми культури. Основні знання, вміння, навички та ставлення, пов'язані з цією компетентністю: 1) *знання* місцевих, національних, європейських та світових культур, зокрема мов, спадщини, традицій, культурних продуктів; *розуміння* різних способів передачі ідей між творцем, учасником та аудиторією в письмових, друкованих та цифрових текстах, театральних виставах, фільмах, танцях, іграх, мистецтві, дизайні, музиці, ритуалах та архітектурі, а також у гібридних формах; 2) *навички* передбачають здатність виражати та інтерпретувати з емпатією образні та абстрактні ідеї, переживати емоції у різних сферах мистецтва і формах культури; 3) *відкритість* до різноманітності культурного самовираження, повага до нього, а також дотримання етичних норм та відповідальність щодо інтелектуальної та культурної власності; *цікавість* до світу, відкритість, готовність брати участь у культурному досвіді (там само).

Як бачимо, акцент в сучасному суспільстві робиться не просто на компетентностях, а на ключових компетентностях. Ключова компетентність є визначальною, адже вона відповідає умовам реалізації, які не є обмеженими чи занадто специфічними, а певною мірою універсальними. За належної підготовки фахівцеві легше надавати перевагу розвитку ключових компетентностей «широкого спектру», які він буде здатним проявити у різних професійних ситуаціях і умовах.

Оновлений список ключових компетентностей не є вичерпним і остаточним. До ключових (загальних) компетентностей майбутніх фахівців позашкільної освіти, згідно освітньо-професійної програми «Позашкільна освіта» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, віднесені такі: ЗК-1.Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу. ЗК2.Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК3.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК-4.Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК-5.Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК6.Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми. ЗК-7.Здатність до міжособистісної взаємодії. ЗК-8.Здатність діяти соціально відповідально і свідомо. ЗК9.Здатність працювати в міжнародному контексті. ЗК-10.Здатність проводити дослідження на відповідному рівні (*Освітньо-професійна програма «Позашкільна освіта»...*).

Освітньо-професійна програма «Хореографія» спеціальності 024 Хореографія для підготовки магістрів сфери мистецтва містить такі ключові (загальні) компетентності: ЗК-1 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК-2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК-3. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети. ЗК-4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань) (*Освітньо-професійна програма «Хореографія»...*).

Засвоєння ключових компетентностей базується на практичному досвіді, професійній діяльності майбутніх фахівців мистецтва і позашкільної освіти, як стверджують представники різних теорій навчання (Дж. Дьюї, Г. Костюк, Ж. Піаже, Дж. Брунер та ін.). Щоб навчитися працювати у сферах мистецтва і закладах позашкільної освіти, треба працювати в них, навчитися спілкуванню – слід спілкуватися, навчитися творчості – слід вирішувати нестандартні, творчі завдання і реальні професійні й життєві проблеми.

Вирішуючи *друге завдання* дослідження щодо формулювання вимог до особистості фахівців мистецтва і позашкільної освіти з метою удосконалення системи їхньої фахової підготовки на основі професійних педагогічних якостей, ми спиралися на наші попередні розвідки з проблеми розвитку професійної компетентності майбутніх педагогів для закладів позашкільної освіти (Лебедик, 2023a; 2023b; 2023c; 2023d), праці з формування художньо-

практичної компетентності особистості (Кравченко, Маєвська, 2017), особливостей культурологічного і компетентнісного підходів (Кравченко, 2020), досліджень з проблем розвитку професійних якостей педагога (Стрельников, 2012a; Стрельников, 2012b) та ін.

Так, виходячи із системного підходу, визначені такі критерії і показники фахової підготовки педагога: 1) самостійність, що містить у собі: здатність особистості адекватно оцінювати свої вміння, професійну навченість, професійну мотивацію, задоволення своєю професійною діяльністю; здатність раціонально організувати і планувати цю діяльність, саморегуляцію в освітній діяльності, організаційні й комунікативні здібності; самостійне оволодіння професійними знаннями, вміннями і навичками, розширення і поглиблення професійно значимих якостей і здібностей, постійна готовність до професійного відновлення; 2) професійно орієнтоване мислення, вміння використовувати прийнятні прийоми вирішення завдань, виробляти тактику і стратегію професійної діяльності, до чого входять: раціонально-логічне мислення (здатність до виявлення закономірностей, правил професійної діяльності; цілісне бачення, системний аналіз і прогнозування технологій освіти); значеннева пам'ять (розвинуті мнемонічні здібності, що виконують не тільки функцію збереження значимої інформації, а й функції її активного розумового опрацювання, установа логічних і асоціативних зв'язків); вербальні здібності (професійно-семантичне розуміння, вербальне мислення і здатність до словесних аналогій, ерудиція, здатність до діалогу); 3) творче ставлення до професійної діяльності, розвинута здатність до інновацій, збагачення досвіду професії за рахунок особистої творчості, яке передбачає: творчу уяву, інтуїтивне мислення; образну пам'ять; акторське мистецтво (мовна імпровізація, мистецтво перевтілення, здатність до емпатії, впливу на особистість через спілкування); 4) ціннісна орієнтація на професійну діяльність, установка на самовдосконалення; мотиваційна спрямованість на суб'єкт-суб'єкту взаємодію; прагнення до творчої самореалізації; 5) рівень розвитку професійних якостей і здібностей: готовність до рівноправної особистісної взаємодії з дітьми; громадянська зрілість, високий моральний рівень; рефлексивна саморегуляція: воля, імпровізація в діях, організаційна гнучкість; розвинута здатність до інновацій у педагогічній праці; володіння методами аналітико-синтетичної переробки інформації й алгоритмами інформаційного пошуку; інформаційна грамотність; володіння технологіями підготовки й оформлення результатів навчально-методичної, дослідно-експериментальної, науково-дослідної діяльності; здатність до освоєння програмних продуктів; 6) знання можливостей нових інформаційних технологій; уміння адаптувати і застосовувати програмні засоби з урахуванням особливостей технологій освіти (Стрельников, 2012, с. 271-272).

Експерти, якими були фахівці мистецтва і позашкільної освіти, відзначили, що застосування магістрантами знань на практиці допомагає їм набути досвіду, готовності до майбутньої професійної діяльності і життєвих навичок. Готовністю до майбутньої професійної діяльності в галузях освіти, культури і мистецтва експерти вважають: стратегічне мислення; прийняття рішень; здатність планувати; постановку і досягнення мети; відповідальність; взаємодію і співпрацю; роботу в команді; здатність до застосування професійних знань і технологій навчання; здатність до критичного мислення; зібраність; самодостатність; працездатність; пунктуальність. Життєвими навичками є: соціальні навички; комунікаційні навички; здатність досягати консенсусу; вміння брати на себе відповідальність; самоповага; безконфліктність; витривалість; зміцнення цінностей і етики.

Вирішуючи *третє завдання* дослідження з визначення перспективних шляхів розвитку ключових компетентностей майбутніх фахівців мистецтва і позашкільної освіти, зазначимо, магістрант має не тільки володіти знаннями, уміннями, що набуті в процесі навчання, а й творчо застосовувати їх у професійній діяльності. Сформовані компетентності фахівець з мистецтва чи позашкільної освіти має вміти застосовувати в різних видах подальшої професійної діяльності. Так, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» освітньо-професійної програми «Позашкільна освіта» Полтавського національного педагогічного університету

імені В. Г. Короленка матиме право обіймати такі посади згідно з чинною редакцією Національного класифікатора України: 1210.1 Директор позашкільного закладу; 1210.1 Директор кабінету (методичного, навчально-методичного); 1229.4 Завідувач позашкільного закладу; 1229.6 Завідувач центру (молодіжного); 1229.6 Керівник гуртка; 1229.6 Керівник самодіяльного об'єднання (клубу за інтересами); 1229.6 Керівник студії, колективу (за видами мистецтва і народної творчості); 231 Викладачі університетів та вищих закладів освіти; 2310.2 Викладачі ЗВО; 235 Інші професіонали в галузі навчання; 2351 Професіонали в галузі методів навчання; 2352 Інспектор з дошкільного виховання, позашкільної роботи; 2359.2 Методист позашкільного закладу; 2359.2 Педагог-організатор; 2359.2 Організатор позакласної та позашкільної виховної роботи з дітьми; 2455.2 Методист культурно-освітнього закладу; 3310 Культурорганізатор дитячих позашкільних закладів; 3414 Фахівець із організації дозвілля; 3476 Керівник аматорського дитячого колективу (гуртка, студії та ін.) (*Класифікатор професій...*). Реалізація цих видів діяльності неможлива без розвитку сукупності комунікативних умінь, які є складниками ключових компетентностей. Тому в основу розвитку ключових компетентностей педагога позашкільної освіти мають покладати взаємозв'язок теорії і практики.

Процес розвитку ключових компетентностей має базуватися на засадах системного, проблемного, особистісного, компетентнісного і контекстного підходів: 1) системний підхід допомагає створити цілісну взаємопов'язану структуру розвитку ключових компетентностей; 2) проблемний підхід забезпечує розвиток ключових компетентностей у процесі вирішення проблемних ситуацій; 3) особистісний підхід ставить в основу особистість магістранта, його реалізацію у професійній діяльності, розвиток його ключових компетентностей; 4) компетентнісний підхід передбачає розвиток ключових компетентностей, застосовується для реалізації державних освітніх стандартів; 5) контекстний підхід дозволяє здійснити підготовку фахівця мистецтва чи позашкільної освіти у контексті його майбутньої професійної діяльності, націлити освітній процес на розвиток ключових компетентностей.

Розвиток ключових компетентностей фахівців мистецтва і позашкільної освіти має безперервний характер і здійснюється в процесі теоретичних занять, педагогічних практик та позааудиторного навчання. У процесі теоретичних занять формується сукупність знань про особливості цих професій, про функціональні обов'язки тощо. Так, під час лекцій розвиток ключових компетентностей здійснюється в ході публічних виступів, вирішення професійних проблемних ситуацій, участі у дискусіях, наукових конференціях тощо. Розвиток ключових компетентностей під час педагогічних практик реалізується через участь магістрантів у професійних тренінгах, майстер-класах: тренінги є формами навчання, у яких поєднуються короткі теоретичні семінари і практичне відпрацювання навичок ключових компетентностей за короткий проміжок часу; майстер-класи є методом узагальнення і поширення професійного досвіду, які варто проводити під час педагогічних практик як індивідуально, так і з групами магістрантів чи з командами.

Розвиток ключових компетентностей у позааудиторному навчанні здійснюється шляхом самостійної участі магістрантів у підготовці наукових конференцій, майстер-класів, виховних і розважальних заходів, конкурсів професійної майстерності, моделюванні педагогічних ситуацій тощо.

Висновки. Виокремлені нами сучасні підходи, форми взаємодії суттєво забезпечують розвиток ключових компетентностей майбутніх фахівців мистецтва і позашкільної освіти. Проведене дослідження повністю не висвітлює проблему, тому є необхідність у подальшому пошуку й удосконаленні шляхів розвитку ключових компетентностей майбутніх фахівців мистецтва і позашкільної освіти, адже відсутність науково обґрунтованих досліджень означеної проблеми не дає змоги виробити стратегічні перспективні освітньо-професійні програми підготовки кваліфікованих фахівців мистецтва і позашкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Класифікатор професій ДК 003:2010* із змінами, затвердженими наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 4 березня 2016 року № 394 (зміни, затверджені наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 4 березня 2016 року № 394, набирають чинності з 1 березня 2016 року). Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text>
- Королук, Л. С., Лебедик, Л. В. (2019). Педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців до міжкультурної комунікації. В кн. *Збірник наукових статей магістрів. Факультет товарознавства, торгівлі та маркетингу. Факультет харчових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу* (с. 360-366). Полтава: ПУЕТ. Взято з <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/9152>
- Кравченко, Л. М., Маєвська, О. М. (2017). Європейський досвід формування художньо-практичної компетентності особистості. *Мистецтво та освіта*, 3, 6-10.
- Кравченко, Л. М. (2020). Правова культура і компетентність особистості: спільне та відмінне культурологічного і компетентнісного підходів. *Імідж сучасного педагога*, 4 (193), 29-33.
- Лебедик, Л. В. (2023a). Григорій Сковорода – джерело розвитку професійної компетентності педагогів закладів позашкільної освіти. В кн. Н. І. Білик (Ред.), *Розвиток гуманістичних ідей у неперервній освіті: від Григорія Сковороди до сучасного педагога-новатора*: колект. наук. монографія (с. 162-175). Полтава; Київ: ПАНО ім. М. В. Остроградського. DOI: <https://doi.org/10.33272/M2023-1> Взято з http://pano.pl.ua/images/FILES/pidrozdzily/kafedra_pedmaisternosti/biblioteka/monografia_skovoroda_2023.pdf
- Лебедик, Л. В. (2023b). Компетентнісний підхід до визначення вимірників професійної компетентності педагогів закладів позашкільної освіти. В кн. Г. Л. Єфремов (Ред.), *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти*: збірник наукових статей (с. 131-135). Суми. Взято з <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/21346>
- Лебедик, Л. В. (2017). Формування загальних і професійних компетенцій майбутніх викладачів економіки. *Імідж сучасного педагога*, 2 (171), 11-14.
- Лебедик, Л. В. (2021). Формування ключових компетенцій особистості сучасного магістра економіки під час педагогічної підготовки. В кн. *Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях*: зб. матеріалів XIX Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 100-річчю Одеського національного економічного університету (с. 30-32). Одеса: ВД «Гельветика». Взято з <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/13235>
- Лебедик, Л. В. (2023c). Формування професійної компетентності майбутніх педагогів для закладів позашкільної освіти. В кн. Л. Литвинюк, М. Чиркова (Уклад.), *Лише той Учитель, хто живе так, як навчає*: матеріали Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. з міжнар. участю, присвяченої Всесвітньому дню філософії (с. 240-244). Полтава: ПАНО. Взято з <http://pano.pl.ua/nml/elektronni-vydannia-roipro>
- Лебедик, Л. В. (2023d). Шляхи розвитку професійної компетентності педагогів закладів позашкільної освіти. В кн. Р. Басенко (Ред.), *Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу*: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (с. 80-83). Полтава: ПЕП. Взято з <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/22124>
- Мачуський, В. В. (Ред.) (2015). *Формування у вихованців позашкільних навчальних закладів базових компетентностей*: монографія. Харків: Друкарня Мадрид.
- Освіта на основі життєвих навичок*. Взято з <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53>
- Освітньо-професійна програма «Позашкільна освіта» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка*. Взято з https://drive.google.com/file/d/1J7KfIdoZ8x44RCpzFqSSrCSa9dW_RAe/view

- Освітньо-професійна програма «Хореографія» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 024 Хореографія галузі знань 02 Культура і мистецтво.* Взято з <https://drive.google.com/file/d/1ycu0IARe10csudpxEdRhia9pfNbn0G4V/view>
- Стрельніков, В. Ю., Лебедик, Л. В. (2021). Формування ключових і професійних компетенцій майбутніх фахівців готельно-ресторанного і туристичного бізнесу. *Імідж сучасного педагога*, 3 (198), 47-52. Взято з <http://isp.roipro.pl.ua/article/view/232379/232956>
- Стрельніков, В. Ю. (2012а). Модель професійної компетентності викладача вищої школи. *Наукові записки ПОППО: Моделі ключових та професійних компетентностей педагогічного працівника* (Вип. 2, с. 25-33). Полтава: ПОППО.
- Стрельніков, В. Ю. (2012b). Модель якостей викладача як проектанта технологій освіти дорослих. *Витоки педагогічної майстерності*, 10, 270-275. Взято з <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/524>
- ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning.* Retrieved from <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annex-recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>

REFERENCES

- ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning.* Retrieved from <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annex-recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>
- Klasyfikator profesii DK 003:2010 [Classifier of professions DK 003:2010]* iz zminamy, zatverdzenymy nakazom Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy vid 4 bereznia 2016 roku № 394 (zminy, zatverdzeni nakazom Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy vid 4 bereznia 2016 roku № 394, nabyraiut chynnosti z 1 bereznia 2016 roku. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text> [in Ukrainian].
- Koroliuk, L. S., & Lebedyk, L. V. (2019). Pedagogichni umovy pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv do mizhkulturnoi komunikatsii [Pedagogical conditions for training future specialists in intercultural communication]. In *Zbirnyk naukovykh statei mahistriv. Fakultet tovaroznavstva, torhivli ta marketynhu. Fakultet kharchovykh tekhnolohii, hotelno-restorannoho ta turystychnoho biznesu [Collection of scientific articles of masters. Faculty of commodity science, trade and marketing. Faculty of food technology, hotel-restaurant and tourism business]* (pp. 360-366). Poltava: PUET. Retrieved from <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/9152> [in Ukrainian].
- Kravchenko, L. M., & Maievska, O. M. (2017). Yevropeyskyi dosvid formuvannia khudozhno-praktychnoi kompetentnosti osobystosti [European experience in the formation of artistic and practical competence of an individual]. *Mystetstvo ta osvita [Art and education]*, 3, 6-10 [in Ukrainian].
- Kravchenko, L. M. (2020). Pravova kultura i kompetentnist osobystosti: spilne ta vidminne kulturolohichnoho i kompetentnisnoho pidkhodiv [Legal culture and competence of the individual: common and different cultural and competence approaches]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 4 (193), 29-33 [in Ukrainian].
- Lebedyk, L. V. (2023a). Hryhorii Skovoroda – dzherelo rozvytku profesiinoi kompetentnosti pedahohiv zakladiv pozashkilnoi osvity [Hryhoriy Skovoroda is a source of professional competence development of teachers of out-of-school education institutions]. In N. I. Bilyk (Ed.), *Rozvytok humanistychnykh idei u neperervnii osviti: vid Hryhoriia Skovorody do suchasnoho pedahoha-novatora [The development of humanistic ideas in continuing education: from Hryhoriy Skovoroda to a modern educator-innovator]*: kolekt. nauk. monohrafiia (pp. 162-175). Poltava; Kyiv: PANO im. M. V. Ostrohradskoho. DOI: <https://doi.org/10.33272/M2023-1> Retrieved from http://pano.pl.ua/images/FILES/pidrozdily/kafedra_pedmaisternosti/biblioteka/monografiia_skovoroda_2023.pdf [in Ukrainian].

- Lebedyk, L. V. (2023b). Kompetentnisnyi pidkhid do vyznachennia vymirnykiv profesiinoi kompetentnosti pedahohiv zakladiv pozashkilnoi osvity [A competent approach to determining the professional competence of teachers of out-of-school education institutions]. In H. L. Yefremov (Ed.), *Innovatsiini tekhnolohii rozvytku osobystisno-profesiinoi kompetentnosti pedahohiv v umovakh pisliadyplomnoi osvity [Innovative technologies for the development of personal and professional competence of teachers in the conditions of postgraduate education]*: zbirnyk naukovykh statei (pp. 131-135). Sumy. Retrieved from <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/21346> [in Ukrainian].
- Lebedyk, L. V. (2017). Formuvannia zahalnykh i profesiinykh kompetentsii maibutnykh vykladachiv ekonomiky [Formation of general and professional competencies of future teachers of economics]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 2 (171), 11-14 [in Ukrainian].
- Lebedyk, L. V. (2021). Formuvannia kliuchovykh kompetentsii osobystosti suchasnoho mahistra ekonomiky pid chas pedahohichnoi pidhotovky [Formation of key competencies of the personality of a modern master of economics during pedagogical training]. In *Naukovi problemy hospodariuvannia na makro-, mezo- ta mikroekonomichnomu rivniakh [Scientific problems of management at the macro-, meso- and microeconomic levels]*: zb. materialiv XIX Mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviachenoj 100-richchiu Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu (pp. 30-32). Odesa: VD «Helvetyka». Retrieved from <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/13235> [in Ukrainian].
- Lebedyk, L. V. (2023c). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnykh pedahohiv dlia zakladiv pozashkilnoi osvity [Formation of professional competence of future teachers for out-of-school education institutions]. In L. Lytvyniuk, & M. Chyrkova (Comps.), *Lyshe toi Uchytel, khto zhyve tak, yak navchaie [Only the Teacher who lives as he teaches]*: materialy Vseukr. nauk.-prakt. onlain-konf. z mizhnar. uchastiu, prysviachenoj Vsesvitnomu dniu filosofii (pp. 240-244). Poltava: PANO. Retrieved from <http://pano.pl.ua/nml/elektronni-vydannya-poippo> [in Ukrainian].
- Lebedyk, L. V. (2023d). Shliakhy rozvytku profesiinoi kompetentnosti pedahohiv zakladiv pozashkilnoi osvity [Ways of developing the professional competence of teachers of out-of-school education institutions]. In R. Basenko (Ed.), *Innovatsiinyi potentsial ta pravove zabezpechennia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy: vyklyk hlobalnoho svitu [Innovative potential and legal provision of socio-economic development of Ukraine: challenge of the global world]*: materialy VI Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (pp. 80-83). Poltava: PIEP. Retrieved from <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/22124> [in Ukrainian].
- Machuskyi, V. V. (Ed.) (2015). *Formuvannia u vykhovantsiv pozashkilnykh navchalnykh zakladiv bazovykh kompetentnostei [Formation of basic competences in pupils of extracurricular educational institutions]*: monohrafiia. Kharkiv: Drukarnia Madryd [in Ukrainian].
- Osvita na osnovi zhyttievykh navychok [Education based on life skills]*. Retrieved from <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53> [in Ukrainian].
- Osvitno-profesiina prohrama «Pozashkilna osvita» druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu 011 Osvitni, pedahohichni nauky haluzi znan 01 Osvita/Pedahohika [Educational and professional program "Out-of-school education" of the second (master's) level of higher education in the specialty 011 Educational, pedagogical sciences of the field of knowledge 01 Education/Pedagogy]*. Retrieved from https://drive.google.com/file/d/1J7KfIdoZ8x44RCpzFqSSrCSa9dW_RAe-/view [in Ukrainian].
- Osvitno-profesiina prohrama «Khoreohrafiia» druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu 024 Khoreohrafiia haluzi znan 02 Kultura i mystetstvo [Educational and professional program "Choreography" of the second (master's) level of higher education in the specialty 024 Choreography of the field of knowledge*

- 02 Culture and art]. Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/1ycu0IARe10csudpxEdRhia9pfNbn0G4V/view> [in Ukrainian].
- Strelnikov, V. Yu., & Lebedyk, L. V. (2021). Formuvannia kliuchovykh i profesiinykh kompetentsii maibutnikh fakhivtsiv hotelno-restorannoho i turystychnoho biznesu [Formation of key and professional competencies of future specialists in the hotel, restaurant and tourism business]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 3 (198), 47-52. Retrieved from <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/232379/232956> [in Ukrainian].
- Strelnikov, V. Yu. (2012a). Model profesiinoi kompetentnosti vykladacha vyshchoi shkoly [Model of professional competence of a teacher of a higher school]. In *Naukovi zapysky POIPPO: Modeli kliuchovykh ta profesiinykh kompetentnosti pedahohichnoho pratsivnyka [Scientific notes of POIPPO: Models of key and professional competencies of a pedagogical worker]* (Is. 2, pp. 25-33). Poltava: POIPPO [in Ukrainian].
- Strelnikov, V. Yu. (2012b). Model yakosti vykladacha yak proektanta tekhnolohii osvity doroslykh [A model of teacher qualities as a designer of adult education technologies]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti [Origins of pedagogical skills]*, 10, 270-275. Retrieved from <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/524> [in Ukrainian].

DEVELOPMENT OF KEY COMPETENCIES OF FUTURE SPECIALISTS IN ART AND EXTRACURRICULAR EDUCATION

Lesia Lebedyk,

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Art Studies and Extracurricular Education;
Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

The article is devoted to the actual problem of the development of key competencies of future specialists in art and extracurricular education. The author outlines a range of problematic issues that arise in the process of training students of the master's level of the educational and professional programs "Extracurricular Education" (specialty 011 Educational, pedagogical sciences of the field of knowledge 01 Education/Pedagogy) and "Choreography" (specialty 024 Choreography of the field of knowledge 02 Culture and Art) and offers areas of activity for the development of their key competencies.

The study has revealed the importance of applying knowledge in practice by future specialists of art and extracurricular education, which helps them gain experience, readiness for future professional activities, and life skills. Experts consider readiness for future professional activity to be: strategic thinking, decision-making, the ability to plan, goal setting and achievement, responsibility, interaction and cooperation, teamwork, ability to apply professional knowledge and learning technologies, the ability to think critically, recollection, self-sufficiency, efficiency, punctuality. Life skills are social skills, communication skills, the ability to reach consensus, the ability to take responsibility, self-respect, non-conflict, endurance, and strengthening values and ethics.

It has been proven that the development of key competencies of future specialists in art and extracurricular education should be based on systemic, problem-based, personal, competence, and contextual approaches, and forms of interaction – master classes, scientific conferences, trainings, educational and entertainment events, competitions of professional skills, modeling of professional situations.

It has been concluded that it is necessary to further search for and improve ways of developing the key competencies of future specialists in art and extracurricular education to develop strategic perspective educational and professional programs for their training.

Keywords: development, competence, key competences, art and extracurricular education specialists, training of art and extracurricular education specialists.

Надійшла до редакції 08.10.2023 р.